

Plastmass – mugavus, mis nõuab ohvreid

Moodne maailm kasutab tehismaterjale kõikjal alates toidust ja rõivastest ning lõpetades kodusisustuse ja tehnikaga. Elu erinevate plastmassideta on juba raske ette kujutada. Mugavus, mida need tehisained pakuvad, võib aga nõuda terviselt ränka lõivu.

Hiljuti Balti riikides korraldatud keskkonnanäitaja projekt LIFE+ "Mõtle, mida tarbid" uuris teravt kahjustavate kemikaalide sisaldust Eesti, Läti ja Leedu tarbetooidetes, toaõhus, kodutolmus ja inimeste veres. Tulemused olid üllatavad – ohtlike aineid leiti nii kõigi testisikute verest, kodutolmust kui ka paljudest igapäevastest toodetest.

Üks väga suur allikas, kust kahjulikud keemilised ühendid meie organismi jõuavad, on plastmassist tooted: toidupakendid, säilituskarbid ja -kotid. Elu päris ilma nendeta on nüüd juba raske isegi ette kujutada, kuid siiski tuleks olla nende ostmisel ja kasutamisel märksa tähelepanelikum ja teadlikum ning eelistada tooteid, mis on tervisele ohutud või ohutumad.

Üks kõige lihtsam võimalus on vaadata pakendilt, mis sorti plastmassiga on tegemist ja kas seda tasub osta. Kindlasti tuleks olla tähelepanelik just lastele mõeldud toodete puhul, kuna noor organism, mille kaitse pole veel välja kujunenud (alla 3. eluaasta), on mürgiste ainetega eriti haavatav.

Järgnevalt saab ülevaate, mida märgid pakenditel tähendavad ja kuidas neid lugeda.

Erinevate plastmasside kasutusala

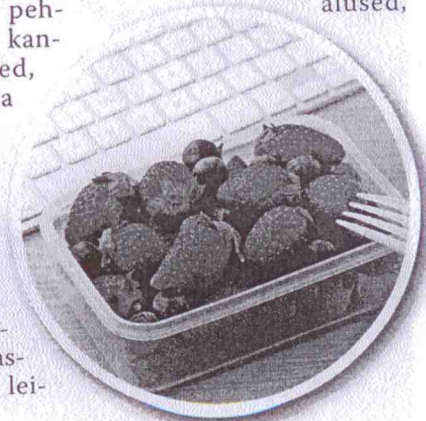
- 1. PET EHK POLÜETÜLEEN-TEREFTALAAT** – pehmed joogipudelid ja kilest toidukotid, salatikastmepudelid, maapähklivõi topsid, ahjupanekuks mõeldud nõud, salatipakendid, sügavkülmapakendid.
- 2. HDPE EHK KÕRGTIHE POLÜETÜLEEN** – ketšupi-, majoneesi-, piima-, mahla- ja veepudelid, prügikotid, pesu- ja puhastusvahendite pudelid, kilest toidukotid, hommikuhelbepakkide kilevooderdus.
- 3. PVC EHK POLÜVINÜÜL-KLORIID** – šampoonipudelid, toidukile, dušikardinad, mänguasjad, vinüülist põrandakatted,

mitmed plasttorud, läbipaistvad toidupakendid. PVC on madala termilise stabiilsusega ja selle lagunemisel eraldub tervisele ohtlik HCl. PVC sisaldab lisaks ftalaate – uuringud kinnitavad, et ftalaadid kahjustavad hormonaalsüsteemi talitlust.

- 4. LDPE EHK MADALTIHE POLÜETÜLEEN** – pehmed joogipudelid, kandekotid, kinnitused, elastsed purgid ja tuubid (kosmeetika, toiduained), rõivad, mööbel, vaipkatted.
- 5. PP EHK POLÜPROPYLEEN** – margariini- ja jogurtitopsid, ravimitopsid, kõrred, plastmassist pudelikorgid, lei-

va- ja saiapakendid, siirupipudelid, mikrolaineahju panemiseks mõeldud nõud.

- 6. PSEHK POLÜSTÜREEN** – vahtmaterjalid (kaasaostetav toit, munarestid), ühekordsed nõud, elektronikaseadmete kaitsepakendid ja muud pakkematerjalid, lihapakendi alused,

CD-ümbrised. Polü-
stireeni tootmisel tekivad
kantserogeensed kemikaalid,
mistõttu oleks targem
selle kasutamist vältida.

7. MUUD – kõik teised plas-
tid, mis ei kuulu juba eel-
nimetatud kuude rühma.
Näiteks melamiin, mida
tihti kasutatakse plastald-
rikute ja -topside valmis-
tamisel. Neid leidub näi-
teks taaskasutatavate vee-
pudelite, DVDde, arvuti-
ja telefonikestade, silma-
läätsede, nailontoodete ja
erinevate kanistrite koos-
tises.

Sellesse kategoorias-
se kuulub ka bioplast ehk
biolagunevad polümeerid
(nt PLA ja PHA), mis on
valmistatud tavaliselt kii-
relt taastuvatest loodus-
likest materjalidest nagu
mais, kartul või suhkru-
roog. Neist valmistatakse
kilekotte ning ühekord-
seid nõusid.

Sii kategooriasse jääb
ka polükarbonaat (PC),
millest valmistatakse
kõvast plastmassist pude-
leid, ka lutipudeleid, kõva-
sid plasttopse ja toidukar-
pe. Selle koostisse kuulub
sageli üks ohtlikumaid ja
enam uuritud keemilisi
ühendeid plastide koos-
tises – bisfenool A (BPA),
mis kahjustab inimese
hormonaalsüsteemi.

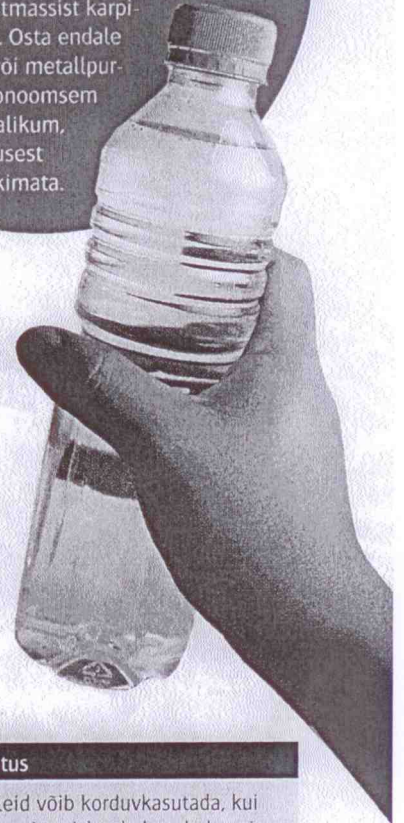
Kuidas ohtu vähen- dada?

- Jälgi hoolikalt toodete
mürgistust ja uuri koosti-
saineid. Kui kahtled, ära
osta. Abi leiad ka tabelist
siin kõrval.
- Osta ja kasuta plastmas-
sist karpe ja kotte võimalik-
ult vähe ning eelista taas-
kasutust – ka kõige mür-
gisem neist lõpetab lõpuks
kemikaalide õhku eritami-
se, n-ö hingab ära.

- Pööra tähe-
le p a n u
ökomär-
giste
(Põhja-
maade
L u i k ,
E L i L i l l e k e ,
Ö k o T e x ,
S a k s a -
m a a S i n i -
n e I n g e l) ,
m a h e t o i d u
mürgiste
või
selliste
mõistete-
le nagu
PVC-vaba,
para-
beenivaba
või BPA-
vaba ja
eelista
nende
mürgiste-
ga
tooteid.
- Kasuta tooteid alati vasta-
valt kasutusjuhendile.
- Võimalusel eelista klaasist
või roostevabast terasest
pakendeid.
- Hari ennast! Rohkelt infot
puhtama elu kohta leiad
näiteks lehtedelt Thinkbe-
fore.eu või Bioneer.ee. ♻️

Ära kunagi ...

- ... jäta plastmassist toidu- ja jooginõusid
päikese kätte – kuumutamisel eraldub plast-
massist mürke ka muidu ohutute toodete puhul.
- ... kasuta plastmassist toidunõusid, mis on krii-
mustatud, mõranenud või mille värv on muutunud.
- ... säilita toitu plastmassist karpi-
des või kilekottides. Osta endale
korralikud klaas- või metallpur-
gid – see on ökonomsem
ja loodussõbralikum,
tervislikkusest
rääkimata.

Mida näitab plastpakendite mürgistus?

Märk	Nimetus	Käsitlusala	Mõju	Taaskasutus	Soovitus
	PET või PETE	Joogipudelid, salatipaken- did, sügavkülmapakendid	Üldiselt ohutud, kuid pikal kasutamisel või viga saanud pakendist võib aja- pikku kemikaale toidu või joogi sisse imbuda, tekita- des terviseprobleeme	Lihtne	Pudeleid võib korduvkasutada, kui neid tarvitamiskordade vahel sooja seebiveega pesta ja hoolikalt kuiva- tada. Tuleks suunata taaskasutusse, kui muutuvad häguseks või mõra- nevad.
	HDPE	Kilekotid, prügikotid, plastist piima-, mahla- ja veepudelid	Peetakse ohututeks, kuid neid ühendeid pole piisa- valt testitud	Lihtne	Pigem ohutu
	V või PVC	Joogi- ja šampoonipudelid, toidukile, dušikardinad, mänguasjad	Kõige ohtlikumad ühen- did, seotud vähi, diabeedi ja hormonaalhäiretega	Keeruline	Välidi iga hinna eest
	LDPE	Kandekotid, kinnitused, elastsed purgid ja tuubid (kosmeetika, toiduained)	Ühendite lekkimist pole tähteldatud, kuid laguneb väga aeglaselt	Keeruline	Tervisele peaaegu ohutu, kuid halb keskkonnale
	PP	Mikrolaineahjus kasutata- vad pakendid, ühekordsed nõud, või- ja jogurtitopsid	Vähetestitud, kuid peetak- se ohutuks	Lihtne	Pigem ohutu
	PS	Vahtmaterjalid (kaasaos- tetav toit, munarestid), ühhekordsed nõud	Võib eritada toksilist ja tugevalt vähki tekitavat ühendit, mida seostatakse ka lümfisüsteemi ja geneetiliste häiretega	Keeruline	Välidi iga hinna eest
	O, muud	Kategoriseerimata plastid, spordijookide ja lutipude- lid, plastnõud	Mõningad ühendid on ohutud, kuid teistel tões- tatud seos viljatuse ja loote arenguhäiretega	Väga keeruline	Võimalusel välidi

Allikas: Fysioviis.com, Bioneer.ee